Kuuleminen liikenne- ja viestintävaliokunnassa 27.9.2022

Kansallinen ilmasto- ja energiastrategia

Ympäristöneuvos Magnus Cederlöf, ympäristöministeriö

Yleistä

Kansallinen ilmasto- ja energiastrategia valmisteltiin rinnakkain keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman (Kaisu) kanssa vuodesta 2020. Strategia ei perustu ilmastolakiin mutta sen laatiminen kerran vaalikaudessa on jo vakiintunut käytäntö. Strategian ja Kaisun laadinnassa on osittain hyödynnetty samaa tietopohjaa ja erityisesti ns. Hiisi-hankkeessa laadittuja skenaarioita. Hiisi-hanke on myös palvellut maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman laadintaa. Kaikki kolme suunnitelmaa on toimitettu eduskunnan käsiteltäväksi kesällä 2022. Eduskunnan kannalta onkin mielekästä, että suunnitelmia käsitellään rinnakkain koska niiden välillä on selviä yhtymäkohtia. Strategian tavoitteena on tarkastella ilmasto- ja energiapolitiikan kenttää kokonaisvaltaisesti kattaen kaikki siihen kuuluvat sektorit. Näin ollen strategissa tarkastellaan ainakin yleisellä tasolla myös joitakin Kaisu-suunnitelmaan sisältyviä asioita. Viime kuukausien turbulenssi energiasektorilla ja energiapolitiikassa on ollut harvinaisen voimakasta, mikä on heijastunut myös strategian valmisteluun.

Strategian rakenne

Strategian keskiön muodostaa sen toinen luku, johon sisältyvät ns. linjaukset. Terminä linjaus on aika yleinen ja esitetyt linjaukset ovat myös sisällöltään varsin eritasoisia ja –tyyppisiä. Kyse on joka tapauksessa käsitteestä, joka on laajempi ja yleisempi kuin perinteinen politiikkatoimi. Linjauksia on kaiken kaikkiaan hyvin runsaasti mikä asettaa strategian toimeenpanon seurannalle omat vaatimuksensa.

Linjaukset kattavat myös taakanjakosektorin ja sen toimet. Käytännössä se tarkoittaa strategian kannalta sitä, että tässä yhteydessä referoidaan Kaisu-suunnitelmaa ja siihen sisältyviä toimia yleisellä tasolla.

Linjausluvun jälkeen esitetään tavoitteiden saavuttamista sekä siihen liittyviä vaikutusarvioita. Myös tämä strategian kolmas luku on kokonaisuuden kannalta hyvin keskeinen. Päästövaikutusten arviointi perustuu ensisijaisesti Hiisi-hankkeen yhteydessä laadittuihin arvioihin.

Ilmastotavoitteiden saavuttaminen

Strategian luvussa 3.1 tarkastellaan keskeisten kansallisten ilmastotavoitteiden, kuten vuoden 2035 hiilineutraaliustavoitteen sekä vuoden 2030 päästötavoitteen saavuttamista. Analyysin pohjana ovat Hiisi-hankkeen skenaariot, joiden mukaan sekä vuoden 2030 päästövähennystavoitteesta että hiilineutraaliustavoitteesta jäädään jonkin verran. Tavoitteiden saavuttaminen voisi kuitenkin tekstin mukaan

olla mahdollista tietyillä oletuksilla, kuten erityisesti Raahen terästehtaalla tehtävät tuotantomuutokset ja investoinnit sekä niiden ajoitus. Raahen mahdolliset investoinnit vaikuttavat hyvin tuntuvasti erityisesti päästökauppasektorin päästökehitykseen, yhteenlaskettu vaikutus voisi olla jopa 3-4 Mt CO2 vuodessa. Tämänkokoinen päästövähennys strategiassa käytetyn politiikkaskenaarion päälle tarkoittaa, että hiilineutraaliustavoitteen saavuttaminen voisi onnistua varsinkin, jos oletetaan että myös maataloudesta aiheutuvia päästöjä voidaan vähentää asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Hiilineutraaliustavoitteen saavuttaminen voisi käytettyjen arvioiden perusteella toteutua päästötasolla n. 21 Mt CO2. Maankäyttösektorin osalta tämä tarkoittaa nettonielun vahvistamista. Sitä varten on laadittu ns. Misu-suunnelma eli maankäyttösektorin ilmastosuunnitelma.

Strategiassa esitetyn arvion mukaan vuoden 2030 60 %:n kokonaispäästötavoite jää saavuttamatta, elleivät terästeollisuuden suurinvestoinnit ehdi toteutua ennen sitä. Strategiassa esitetty analyysi on kuitenkin tältä osin varsin yleinen eikä erittele päästökaupan tarkkaa osuutta vuoden 2030 päästömäärästä. Taakanjakosektorin osalta todetaan, että mikäli käytössä on EU-lainsäädännön joustokeinot ja Kaisun mukaiset toimet voidaan päästä vuoden 2030 oletettuun päästövähennystavoitteeseen eli 50 %:n päästövähennykseen. Näin ollen strategian arvio on tässä suhteessa yhteneväinen Kaisussa esitetyn toimenpideohjelman ja sen vaikuttavuuden kanssa. Lisäksi voidaan todeta, että käynnissä oleva energiakriisi saattaa hyvinkin entisestään nopeuttaa siirtymistä puhtaaseen energiaan, joka heijastuu myös myönteisellä tavalla päästökehitykseen.

Tuulivoima

Ympäristöministeriö pitää hyvänä tuulivoimatuotannon kasvua ja haluaa korostaa alueidenkäytön suunnittelun roolia tuulivoima-alueiden kestävässä sijoittumisessa. Eri toiminnot yhteen sovittavan kaavoituksen sekä vaikutusten arviointien avulla pyritään löytämään tuulivoimalle parhaiten soveltuvat alueet, mikä ehkäisee voimaloista luonnolle ja ihmisille aiheutuvia haittoja. Ympäristöministeriö pitää tärkeänä muun muassa luvun 2.2. tuulivoiman valtakunnallisiin selvityksiin sekä kaavoitus- ja lupamenettelyihin kohdistettavien määrärahojen linjauksia. Lisäksi ympäristöministeriö painottaa ELY-keskuksille osoitettavaa määrärahaa, jota voidaan käyttää tuulivoimaan liittyviin tehtäviin kuten valtakunnalliseen tuulivoimaneuvontaan.